

نگاه کارشناس

محمدتقی فیاضی کارشناس مرکز پژوهش‌های مجلس:

بودجه امسال ۵۰۰ هزار میلیارد تومان کسری دارد

کسری بودجه به اقتصاد تحمیل شود. در بودجه سال جاری می‌بینیم که کسری بودجه مانند سال قبل به قوت خود باقی است. نکته تأسف برانگیز اینکه دولت بودجه‌های مربوط به برخی دستگاه‌های اجرایی را به‌طور قابل توجهی افزایش داده است. بودجه نهاد ریاست جمهوری بیشتر از ۱۷۰ درصد افزایش پیدا کرده و برخی دستگاه‌ها تا ۲۰۰ درصد رشد پیدا کرده است.

این نوع بودجه‌ریزی با ادعای دولت در خصوص کنترل تورم در تضاد است و علامت خوبی به اقتصاد نمی‌دهد. همچنین پیام انضباط مالی به دستگاه‌ها نمی‌رساند. نتیجتاً براساس بودجه ۱۴۰۳ رویکرد انضباط مالی از سوی دولت مشاهده نمی‌شود.

۴ برآورد می‌شود سال جاری چه میزان کسری بودجه داشته باشیم؟

آنچه در لایحه آمده و مصوب شد ۳۰۰ هزار میلیارد تومان است و در قانون هم همین عدد مصوب شد. این عدد کسری یا تراز عملیاتی است. نکته اصلی این است که آنچه در عمل اتفاق می‌افتد با آنچه در قانون آمده متفاوت است چون معمولاً درآمدها به‌طور کامل محقق نمی‌شود. بخش نفت هم به دلیل نوسان قیمت و هم به لحاظ میزان صادرات با توجه به شرایط تحریم، عدم اطمینان زیادی دارد. از همه مهمتر بحث وصول ارزهای حاصل از صادرات است. بنابراین آنچه در قانون مصوب می‌شود با آنچه عملی می‌شود می‌تواند بسیار متفاوت باشد. بر این اساس پیش‌بینی می‌شود امسال حداقل ۵۰۰ هزار میلیارد تومان کسری بودجه وجود داشته باشد. البته دولت از طریق ابزار تخصیص می‌تواند تا ۳۰۰ هزار میلیارد تومان از آن را کنترل کند ولی ۲۰۰ هزار میلیارد تومان کسری‌ها باقی می‌ماند. این ۲۰۰ هزار میلیارد تومان به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق نظام بانکی تامین می‌شود. به این عدد باید اوراق قرضه‌ای که منتشر می‌شود و به دلیل عدم استقبال مردم، دولت مجبور به خرید آن می‌شود را نیز اضافه کرد. ضمن آنکه هدفمندی یارانه‌ها نیز کسری دارد و بسیاری از شرکت‌های دولتی زیان‌ده هستند و کمک‌زیان دریافت می‌کنند که این بخش‌ها نیز به بانک‌ها متوسل می‌شوند. خود بانک‌ها به‌خصوص بانک‌های دولتی نیز زیان‌ده هستند. مجموع این عوامل یک کسری زیادی را به اقتصاد تحمیل می‌کند و نتیجه آن هم می‌بینیم که یک تورم ۴۰ تا ۵۰ درصدی است.

۴ در بودجه ۱۴۰۳ ابهامات بیشتر شده است. درباره آن توضیح می‌دهید...

در بودجه امسال یکسری جداول و پیوست‌ها حذف شده است. به‌طور مثال در جدول هفت بودجه در سال‌های گذشته عملکرد دو سال قبل ذکر می‌شد ولی امسال این اطلاعات کامل حذف شده است. همچنین اعتبارات بر حسب برنامه‌ها نیز حذف شده است. در گذشته اعتبار دستگاه‌ها پیوستی داشت که به تفکیک امور، فصل و برنامه مشخص شده بود اما امسال این پیوست حذف شده است. بنابراین بخشی از اطلاعات بودجه که باعث شفافیت می‌شد از دسترس خارج شده است. وقتی تسلسل اطلاعات از بین می‌رود، تحلیل داده‌ها برای محققین دیگر امکان‌پذیر نخواهد بود.

شفافیت بودجه در مراحل مختلف کاهش یافته است؛ چه در پیش‌نویس، چه در قانون و چه در عملکرد اصلاً داده‌ها به اطلاع مردم نمی‌رسد و مهر محرمانه می‌خورد. ترکیب و توالی و تواتر انتشار اطلاعات بودجه‌ای مفقود است بنابراین در طبقه‌بندی بودجه‌ای بین‌المللی، بودجه ایران در ردیف شفافیت خیلی کم قرار دارد.

بودجه ۱۴۰۳ با ادعای دولت در خصوص کنترل تورم در تضاد است و علامت خوبی به اقتصاد نمی‌دهد. همچنین پیام انضباط مالی کارشناس مرکز پژوهش‌های مجلس در گفت‌وگو با هم‌میهن در تحلیل بودجه سال جاری گفت: براساس بودجه ۱۴۰۳ رویکرد انضباط مالی از سوی دولت مشاهده نمی‌شود. در بودجه سال جاری می‌بینیم که کسری بودجه مانند سال قبل به قوت خود باقی است. نکته تأسف برانگیز اینکه دولت بودجه‌های مربوط به برخی دستگاه‌های اجرایی را به‌طور قابل توجهی افزایش داده است. بودجه نهاد ریاست جمهوری بیشتر از ۱۷۰ درصد افزایش پیدا کرده و برخی دستگاه‌ها تا ۲۰۰ درصد رشد پیدا کرده است. او تأکید کرد: پیش‌بینی می‌شود امسال حداقل ۵۰۰ هزار میلیارد تومان کسری بودجه وجود داشته باشد. البته دولت از طریق ابزار تخصیص می‌تواند تا ۳۰۰ هزار میلیارد تومان از آن را کنترل کند ولی ۲۰۰ هزار میلیارد تومان کسری‌ها باقی می‌ماند. این ۲۰۰ هزار میلیارد تومان به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق نظام بانکی تامین می‌شود. به این عدد باید اوراق قرضه‌ای که منتشر می‌شود و به دلیل عدم استقبال مردم، دولت مجبور به خرید آن می‌شود را نیز اضافه کرد. ضمن آنکه هدفمندی یارانه‌ها نیز کسری دارد. صندوق‌های بازنشستگی کسری دارد و بسیاری از شرکت‌های دولتی زیان‌ده هستند و کمک‌زیان دریافت می‌کنند که این بخش‌ها نیز به بانک‌ها متوسل می‌شوند. خود بانک‌ها به‌خصوص بانک‌های دولتی نیز زیان‌ده هستند. مجموع این عوامل یک کسری زیادی را به اقتصاد تحمیل می‌کند و نتیجه آن هم می‌بینیم که یک تورم ۴۰ تا ۵۰ درصدی است.

۴ بودجه برخی دستگاه‌های اجرایی در سند مالی ۱۴۰۳ رشد بسیار قابل توجهی داشته است. پیامدهای این رشد اعتبارات در اقتصاد چیست؟

اعتبارات دستگاه‌ها را باید در چارچوب بودجه بینیم. زمانی که قصد دارید تأثیر بودجه بر متغیرهای اقتصاد مثل رشد و یا تورم را بررسی کنید اولاً سرجمع را باید در نظر بگیرید و سپس ترکیب تخصیص را بررسی کنید. ترکیب بودجه یعنی چه میزان از منابع صرف بخش جاری و هزینه‌ای می‌شود و این‌ها اعتبارات هزینه‌ای صرف امور غیرمولد می‌شود یا تولیدی؛ و چقدر از این منابع صرف بخش عمرانی و سرمایه‌ای می‌شود و این هزینه چه میزان شغل ایجاد کرده و باعث چه میزان رشد اقتصاد می‌شود. در سال‌های گذشته هر چقدر تحریم‌ها شدیدتر و درآمدهای نفتی کمتر شده، اعتبارات سرمایه‌ای و عمرانی کمتری هم تخصیص پیدا کرده است.

اما نکته مهم‌تر صرف‌نظر از چگونگی تخصیص این است که هزینه‌های در نظر گرفته‌شده تا چه اندازه منجر به کسری بودجه می‌شود و این کسری بودجه آیا از منابع بانکی تامین می‌شود یا روش‌های دیگری برای آن در نظر گرفته می‌شود. در صورتی که دولت برنامه‌ای برای روش‌های جبرانی منطقی نداشته باشد و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم این کسری را از منابع بانکی تامین کند، زمینه افزایش تورم را فراهم خواهد کرد. بنابراین ابتدا باید دید این کسری بودجه وجهت دارد و یا از منطبق اقتصادی پیروی می‌کند یا خیر.

۴ از ترکیب تخصیص‌ها می‌توان به هدف کنترل تورم نزدیک شد؟

به هر حال کشور در شرایط تورمی شدید است و یکی از دلایل مهم این تورم رشد پایه پولی و نقدینگی است که عامل اصلی ایجاد آن کسری بودجه دولت است. در این شرایط انتظار می‌رود دولت در کاهش هزینه‌ها پیش‌قدم شود تا بار تورمی کمتری از محل کاهش

بخشی از تخصیص منابع‌ها دستور سیاسی دارد که می‌توان بخشی از بودجه‌ی بخش فرهنگی را در این راستا دید. همچنین بررسی سه سال گذشته بودجه نهاد ریاست جمهوری نشان می‌دهد که دفتر نهاد به لحاظ بودجه‌ای مدام در حال تقویت است که هدف آن چندان روشن بیان نشده

▼ نهادهای غیر ضرور در دوره شکوفایی درآمدهای نفتی متولد و ماندگار شدند

در نیمه دوم دهه ۸۰ و به‌دنبال وفور درآمدهای نفتی در بخش دولتی اقتصاد ایران ساختارهایی شکل گرفت مانند انواع پژوهشگاه‌ها و نهادهایی که هر کدام ردیفی از بودجه را به خود اختصاص دادند. انتظار می‌رفت با گذر از دوران شکوفایی درآمد نفتی و در شرایط مضیق‌های شدید ارزی در زمان تحریم، این نهادها تعدیل شوند. اما می‌بینیم که نه تنها همچنان پابرجا هستند بلکه رشد بودجه‌های آنها به صورت خارج از قاعده هر سال افزایش پیدا می‌کند. این در شرایطی است که در مورد کارایی آنها نیز بحث‌های زیادی وجود دارد. در عین حال که به ارزش افزوده اقتصاد چیزی اضافه نمی‌کنند، اما بار هزینه‌ای زیادی را به بودجه تحمیل می‌کنند.

امروز ساختارهای موازی زیادی در دستگاه‌های دولتی شکل گرفته که حذف هر یک از آنها مشکلی برای اقتصاد به‌وجود نمی‌آورد. به‌عبارتی آنها ذاتاً به دلیل وفور درآمدهای نفتی ایجاد شده‌اند و به‌جای حذف در زمان مضیق‌های نفتی، بیشتر ریشه دوانده‌اند.

در حوزه نظام آماری می‌بینیم که دو نهاد آماری وجود دارد. مرکز آمار و بانک مرکزی که هر دو ساختاری عریض و طویل برای محاسبه تورم و با هر دو ساختار عریض و طولی برای محاسبه رشد دارند؛ در صورتی که این محاسبات را یک دستگاه به تنهایی می‌تواند انجام دهد. در کشورهای دیگر ما با چنین پدیده‌ای روبه‌رو نیستیم. به دلیل آنکه در آن کشورها درآمدهای مالیاتی هزینه می‌کنند و همین مسئله سبب می‌شود ساختارهای مازاد تعریف نشود. اما در ایران ما با بسیاری از ساختارهای مازاد روبه‌رو هستیم که تعدیل آنها هیچ مشکلی برای کشور ایجاد نمی‌کند.

در بودجه ۱۴۰۳ همانند بودجه‌های سنوات قبل از منظر خدمات دولتی افت احساس می‌شود. کمیت و کیفیت خدمات درمانی و خدمات آموزشی دولت به شکل ملموسی طی سال‌های گذشته کاهش پیدا کرده است. چگونه می‌شود که بودجه‌های دولت در این سال‌ها کاهش پیدا نکرده اما مدام از کیفیت و کمیت خدمات حمایتی آن کاسته شده و کارایی‌ها کاهش یافته است؛ در صورتی که دولت به همان میزان قبل و چه‌بسا بیشتر از قبل هزینه می‌کند اما خروجی کار هر سال کمتر به نفع مردم و خدمات ارائه شده به آنهاست.

رشد اعتبارات دستگاه‌های اجرایی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳	
عنوان دستگاه	رشد اعتبارات (درصد)
نهاد ریاست جمهوری	۱۷۲
سازمان اداری و استخدامی کشور	۱۳۲
سازمان برنامه و بودجه	۴۴
وزارت امور اقتصادی و دارایی	۴۸
وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۹۳
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۸۳
وزارت ورزش و جوانان	۱۸۶
سازمان محیط زیست	۴۵
وزارت نفت	۵۶
وزارت نیرو	۶۲
وزارت راه و شهرسازی	۷۰
قوه قضائیه	۵۳
دادگستری جمهوری اسلامی ایران	۵۲
سازمان بازرسی کل کشور	۷۹
شورای عالی امنیت ملی	۴۹
سازمان اوقاف و امور خیریه	۵۷
قرب بقية الله	۲۳۳
دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۱۰۱
شورای عالی حوزه‌های علمیه	۴۶
شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان	۸۳
مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)	۶۰
سازمان تبلیغات اسلامی	۱۷۷
جامعه المصطفی‌العالمیه	۴۰
سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران	۴۷

فهرست دستگاه‌های بزرگ با بیشترین درصد رشد اعتبارات عمومی		
عنوان دستگاه	رشد اعتبارات عمومی (درصد)	میزان افزایش اعتبارات (میلیارد تومان)
وزارت نیرو	۵۳۹	۲۱۵۶
وزارت امور اقتصادی و دارایی	۲۲۰	۱۴۳۰
وزارت راه و شهرسازی	۲۰۷	۸۱۰۲
وزارت کشور	۱۰۹	۱۳۴۸
سازمان پزشکی قانونی کشور	۹۹	۱۳۱۸
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۹۳	۱۳۹۵
ستاد کل نیروهای مسلح	۹۱	۱۱۴۶
معاونت علمی و فناوری رئیس جمهور	۸۶	۱۰۴۲
سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور	۸۵	۷۹۸۱

فعالان خصوصی

عوامل تأثیرگذار بر قیمت آپارتمان

عوامل متعددی از جمله قرارگیری ملک در مناطق مختلف و دسترسی آن به مراکز اصلی شهر در قیمت آپارتمان تأثیرگذار است. داود بیگی نژاد، نایب رئیس اول اتحادیه مشاوران املاک تهران در گفت‌وگو با باشگاه خبرنگاران جوان با بیان اینکه عوامل بسیار زیادی بر تعیین قیمت مسکن در مناطق مختلف تهران اثر دارد، گفت: محل قرارگیری ساختمان و دسترسی آن به نقاط مختلف و مراکز اصلی شهر تأثیر بسیار زیادی بر تعیین قیمت مسکن دارد؛ به‌طوری‌که اگر دسترسی واحدها به مناطق مرکز شهر و خطوط ارتباطی مترو و بی‌آرتی مناسب و سریع باشد، زمینه‌ساز افزایش قیمت‌ها خواهد بود. او ادامه داد: برای بسیاری از خریداران متراژ واحدهای مسکونی بسیار مهم است و به‌طور معمول متراژهای ۷۰ تا ۸۵ متر بر خریداران متراژهای واحدهای مسکونی است که بر روی قیمت مسکن هم اثرگذار است. همچنین نقشه واحدهای مسکونی هم از دیگر عوامل کشف قیمت‌ها به‌شمار می‌رود. هم از دیگر عوامل کشف قیمت‌ها به‌شمار می‌رود. بیگی نژاد با بیان اینکه عمر و امکانات داخلی آپارتمان و مشاعات از دیگر عوامل اثرگذار بر قیمت مسکن به‌شمار می‌رود، گفت: عمر پایین ساختمان و داشتن امکانات در ساختمان‌ها می‌تواند قیمت مسکن را افزایش دهد. نایب رئیس اول اتحادیه مشاوران املاک تهران بیان کرد: نورگیر بودن آپارتمان یکی دیگر از عوامل و جذابیت‌هایی است که می‌تواند قیمت واحد مسکونی را افزایش دهد. او افزود: نبود آسانسور و پارکینگ می‌تواند قیمت مسکن را کاهش دهد همچنین آسیب‌پذیر بودن واحد مسکونی در برابر بلایای طبیعی می‌تواند از قیمت مسکن بکاهد.

بازتاب

راهکارهای وصول درآمدها در حال پیگیری است

روابط عمومی سازمان برنامه و بودجه در پاسخ به مطلب روزنامه هم‌میهن با عنوان «کسری هدفمندی یارانه‌ها به ۲۳۰ همت رسید» در تاریخ ۱۴۰۲/۰۲/۲۵ که در گفت‌وگو با حمیدرضا قاسمی، کارشناس اقتصاد انجام شده بود، جوابیه‌ای ارسال کرده که در ادامه می‌آید.

ضمن قدردانی از طرح دیدگاه‌های آن روزنامه، توضیحات زیر را به آگاهی می‌رساند: براساس تبصره ۸ قانون بودجه سال ۱۴۰۳، منابع حاصل از فروش داخلی و صادراتی فرآورده‌های نفتی، فروش داخلی گاز طبیعی و فروش خوراک گاز به پتروشیمی‌ها و سوخت صنایع ۷۵۸/۸ هزار میلیارد تومان تعیین شده است که بایستی توسط شرکت‌های تابعه وزارت نفت وصول شده و به حساب سازمان هدفمندی یارانه‌ها نزد خزانه‌داری کل کشور واریز شود. از آنجایی که منابع حاصل از این بند قانونی صرف پرداخت هزینه‌های اجتناب‌ناپذیری نظیر پرداخت یارانه دارو، شیر خشک و ملزومات مصرفی پزشکی، یارانه نقدی، معیشتی و کالابزرگ الکترونیک، کمک به خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور، یارانه نان، یارانه بیمه ملوانان و هزینه‌های سرمایه‌گذاری و کمک به شرکت‌های نفت و گاز و پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و مصارف صرفه‌جویی انرژی می‌شود، لذا تأمین مبالغ مذکور ضروری است. بر این اساس، راهکارهای وصول صددرصدی درآمدهای این تبصره در دولت، بررسی شده و در حال پیگیری است.

▼ پاسخ هم‌میهن

در مطلب منتشرشده در روزنامه هم‌میهن تأکید شده بود که سقف منابع هدفمندی یارانه‌ها ۶۶ درصد رشد داشته که در واقع می‌توان گفت در مصارف کم‌برآوردی داشتیم و سقف درآمدی در سال گذشته محقق نشده بنابراین در بخش درآمدی بیش برآورد صورت گرفته است. همچنین منابعی که برای کالابزرگ می‌خواهیم اختصاص دهیم نامشخص است. مجموع این‌ها ناترازی را نشان می‌دهد که ۲۳۰ هزار میلیارد تومان در بحث هدفمندی یارانه‌ها که بخش زیادی از آن به محرومیت‌زدایی مربوط می‌شود کسری بودجه وجود دارد.

سازمان برنامه و بودجه در جوابیه خود به نوعی این کسری را تأیید کرده و در عین حال تأکید می‌کند که در حال پیگیری برای راه‌حل‌هایی است که تحقق درآمدها را به صددرصد برساند. به عبارت دیگر تحقق کامل درآمدها در این بخش برای مسئولان مسجل نیست.

